

ZÁKON

ze dne 2014,

kterým se mění zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o registrovaném partnerství

Čl. I

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 362/2007 Sb., zákona č. 239/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 427/2010 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 89/2012 Sb., zákona č. 142/2012 Sb. a zákona č. 312/2013 Sb., se mění takto:

1. Za § 13 se vkládá nový § 13a, který zní:

„§ 13a

(1) Partner může osvojit dítě svého partnera, přičemž se obdobně použijí ustanovení občanského zákoníku³⁾ o osvojení, s výjimkou ustanovení § 800 odst. 1.

(2) Dítě, které bylo osvojeno partnerem svého rodiče, má postavení společného dítěte partnerů.

(3) Je-li osvojitel partnerem jednoho z rodičů osvojence, nedotýká se osvojení příbuzenského poměru mezi osvojencem a tímto rodičem i jeho příbuznými, ani práv a povinností vyplývajících z tohoto poměru.

(4) Na výkon rodičovské odpovědnosti po zrušení partnerství se použijí obdobně ustanovení o výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství."

2. Poznámka pod čarou č. 3 zní:

"3) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník."

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o matrikách, jménu a příjmení

Čl. II

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 578/2002 Sb., zákona č. 165/2004 Sb., zákona č. 422/2004 Sb., zákona č. 499/2004 Sb., zákona č. 21/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., zákona č. 239/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 190/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 89/2012 Sb., zákona č. 142/2012 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 333/2012 Sb., zákona č. 312/2013 Sb. a zákona č. 101/2014 Sb., se mění takto:

1. V § 64 se za odstavec 2 vkládá nový odstavec 3, který zní:

“(3) Jde-li o osvojení partnerem otce dítěte, nebo partnerkou matky dítěte, práva uvedená v [odstavci 1](#) mají partneri^{8a)}”.

Dosavadní odstavce 3 a 4 se označují jako odstavce 4 a 5.

2. V § 64 odst. 5 se slova „1 až 3“ nahrazují slovy „1 až 4“.

3. V § 73 se za odstavec 3 vkládá nový odstavec 4, který zní:

“(4) Mají-li partneri^{8a)} a rodiče dítěte různá příjmení, změna příjmení toho z partnerů^{8a)}, jehož příjmení má nezletilý, se vztahuje i na nezletilého.”.

Dosavadní odstavec 4 se označuje jako odstavec 5.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Čl. III

V § 20 odst. 3 písm. a) bodě 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 272/2001 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 401/2012 Sb. a zákona č. 303/2013 Sb., se za slova „osvojení manžel” vkládají slova „nebo partner⁷¹⁾” a za slova „pozůstalý manžel” se vkládají slova „nebo partner⁷¹⁾”.

Poznámka pod čarou č. 71 zní:

⁷¹⁾ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.”

ČÁST ČTVRTÁ ÚČINNOST

Čl. IV

Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem třetího kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení.

Důvodová zpráva

Obecná část

Platná právní úprava

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů umožňuje registrovaným partnerům vstoupit do registrovaného partnerství. Pokud jde o vztahy k dětem, není registrované partnerství překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti vůči vlastnímu dítěti ani překážkou svěřeni jeho dítěte do jeho výchovy (§ 13 odst. 1). Povinnost podílet se na výchově dítěte má i partner rodiče, pokud spolu žijí ve společné domácnosti, má také povinnosti pokud jde o ochranu vývoje a výchovy dítěte (§ 13 odst. 3). Zákon o registrovaném partnerství tak již nyní výslovně předpokládá faktickou situaci, že partneři spolu vychovávají děti. Dokonce umožňuje, aby jednomu z partnerů bylo rozhodnutím soudu svěřeno do výchovy i "cizí" dítě, pokud soud rozhodne, že u něj dítě nalezne vhodné výchovné prostředí, které mu rodiče dát nemohou nebo nechtějí.

Uzavření registrovaného partnerství je však překážkou jakéhokoli osvojení dítěte registrovaným partnerem (§ 13 odst. 2).

Osvojení je upraveno v ustanovení § 794 - § 854 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Občanský zákoník rozlišuje osvojení společné, které je vyhrazeno pouze manželům, a osvojení individuální, tedy jednou osobou. Osoba, která vstoupí do registrovaného partnerství, osvojit dítě podle zákona nesmí, přestože pokud by žila s partnerem v neformálním svazku, osvojit dítě by mohla.

Stávající právní úprava neumožňuje, aby si partner či partnerka osvojili dítě svého registrovaného partnera či partnerky, se kterým žijí ve společné domácnosti a na jehož výchově a výživě se podílejí, a to obdobně jako si může osvojit např. manžel dítě své manželky, které má z předchozího vztahu. Takovéto osvojení je umožněno pouze manželům (§ 833 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb.).

Principy nové právní úpravy

Předložený legislativní záměr stanoví výjimku ze zákazu osvojení pro registrované osoby, kdy si nově budou moci partneři osvojit dítě svého partnera. **Nepůjde tedy o osvojení cizího dítěte z náhradní ústavní péče, které je právně volné, ale o osvojení dítěte, které ve stejnopohlavní rodině žije, partnerem jeho rodiče.**

Stejnopohlavní rodičovství je obvykle spojeno s otázkou, zda gayové a lesby mohou být dobrými rodiči a zda by měli vychovávat děti. **Žitou realitou však i v České republice je, že existuje stále více rodin, kde oba rodiče mají stejné pohlaví.** Zatímco v minulosti stejnopohlavní páry často vychovávali děti z jejich předcházejících heterosexuálních vztahů, v posledních letech stále častěji vychovávají děti, které se rodí plánovaně přímo stejnopohlavním párům. V takovém případě má dítě obvykle z hlediska práva pouze jednoho rodiče zapsaného v rodném listě, ačkoli fakticky jej od narození vychovávají a milují rodiče dva. Druhý biologický rodič není vůbec znám, např. bylo-li dítě počato z umělého oplodnění, nebo se jedná o osobu, která není ve smyslu zákona za rodiče považována (není uvedena v rodném listě).

Nebiologický rodič – partner či partnerka rodiče nemá k dítěti žádná práva, není považován za zákonného zástupce dítěte. To v praxi přináší celou řadu problémů nejen v každodenním životě rodiny, ale i v obtížných životních situacích, např. v případě rozpadu partnerství nebo úmrtí jednoho z rodičů. **Tato situace ohrožuje samotnou rodinu a je nepochybně v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, pro které je žádoucí, aby osoby, které od narození považuje za své rodiče, a které miluje, byly jeho rodiči nejen de facto, ale i de iure.** Mimo jiné z tohoto důvodu celá řada evropských států adopci dítěte partnera či partnerky umožňuje, např. ve Finsku, Francii, Slovinsku, Španělsku, Švédsku, Velké Británii, na Islandu, v Belgii, Dánsku, Německu, Nizozemí, Norsku, Rakousku. Osvojením se nebiologický rodič stane zákonným zástupcem dítěte, bude k němu mít vyživovací povinnost a dítě bude mít zákonného rodiče, pokud o něj biologický rodič nebude moci pečovat. Osvojení dítěte partnera či partnerky vnese jistotu a stabilitu do rodiny a především do života samotného dítěte.

Dle šetření Centra pro výzkum veřejného mínění provedeného v červnu 2014 podporuje v České republice možnost osvojení dítěte partnera/partnerky 58% osob (21% rozhodne ano, 37% spíše ano).

Zhodnocení souladu navrhované úpravy s ústavním pořádkem ČR

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem ČR.

Zhodnocení souladu navrhované úpravy s právem EU a s mezinárodními smlouvami, jimiž je ČR vázána

Návrh není v rozporu s mezinárodními smlouvami, jimiž je ČR vázána, ani s právními předpisy EU.

Dopady návrhu zákona na státní rozpočet, na rozpočty krajů a obcí a na podnikání

Návrh zákona nemá dopady na státní rozpočet, ani na rozpočty krajů a obcí.

V případě rozpadu partnerství nebo úmrtí biologického rodiče, bude mít druhý rodič k dítěti či k dětem vyživovací povinnost, což ve svém důsledku sníží riziko závislosti osob pečujících o dítě na sociálním systému.

Zvláštní část

K části první (změna zákona o registrovaném partnerství)

K bodu 1

Navrhované ustanovení § 13a umožní registrovanému partnerovi osvojit dítě jeho partnera/partnerky, obdobně jako manžel může osvojit dítě své manželky; nejedná se tedy o osvojení jako formu náhradní rodinné péče. Navrhované ustanovení umožní registrované partnerce či partnerovi, aby prostřednictvím osvojení právně upravili vztah k dítěti, které obvykle od jeho narození fakticky vychovávají, vyživují a milují. Přestože stávající právní úprava nebiologickému rodiči (odbornou literaturou nazývaný též sociální) dokonce ukládá povinnost podílet se na výchově dítěte (§13 odst. 3 zákona o registrovaném partnerství), z hlediska práva nebiologický rodič není za rodiče ani zákonného zástupce dítěte považován. Tato situace, která vnáší do stejnopohlavní rodiny vysokou míru nejistoty, je v rozporu s

nejlepším zájmem dětí vyrůstajících v těchto rodinách, kdy zákon neumožňuje uznat jako rodiče osobu, kterou jako svého nejbližšího a jako rodiče vnímá samotné dítě.

Podrobná právní úpravu osvojení je obsažena v občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.). Navrhované ustanovení proto odkazuje na právní úpravu obsaženou v zákoně č. 89/2012 Sb. a neopisuje jednotlivá ustanovení o osvojení. Obdobná legislativní technika je zvolena také v německém zákoně o registrovaném partnerství, který pokud jde o osvojení dítěte partnera, odkazuje na příslušná ustanovení německého občanského zákoníku.

Pokud má dítě druhého rodiče uvedeného v rodném listě, bude jeho osvojení registrovaným partnerem dle § 809 občanského zákoníku možné pouze se souhlasem tohoto rodiče. Například tedy, pokud bude mít dítě v rodném listě uvedenou matku i otce, bude moci partnerka matky dítě osvojit pouze s výslovným souhlasem otce. Vykonával-li by otec svá rodičovská práva vůči dítěti, souhlas s osvojením by nedal; navíc v takovém případě není důvod, aby partnerka matky dítě osvojovala.

V případě, že bude dítě starší dvanácti let, bude v souladu s § 806 občanského zákoníku nezbytný také jeho souhlas s osvojením. Pokud dítě ještě nedosáhlo dvanácti let věku, bude dle § 807 občanského zákoníku souhlas s osvojením dávat opatrovník dítěte, přičemž opatrovníkem je obvykle soudem jmenován orgán sociálně-právní ochrany dětí. I osvojované dítě mladší dvanácti let soud vyslechne a vezme na jeho vyjádření zřetel s ohledem na stupeň jeho duševního vývoje.

O osvojení bude rozhodovat soud, který musí vždy posoudit, zda je takové osvojení v nejlepším zájmu dítěte, přičemž si vždy může vyžádat stanovisko orgánu sociálně-právní ochrany dětí; tento orgán bude dítě mladší dvanácti let v řízení o osvojení před soudem vždy zastupovat.

Navrhované ustanovení § 13a odst. 4 upravuje vzájemná práva a povinnosti mezi partnery a jejich společným dítětem po zániku partnerství, zejména se jedná o úpravu vyživovací povinnosti a úpravu vztahů po zániku partnerství. Vzhledem k tomu, že osvojením dítěte partnerem či partnerkou rodiče bude mít dítě dva rodiče, kteří vůči němu budou vykonávat rodičovská práva, je nezbytné upravit výkon rodičovské odpovědnosti k dítěti i pro případ, že registrované partnerství rodičů skončí. V takovém případě se bude postupovat obdobně, jako v případě rozvodu manželství. V případě ukončení partnerství, bude muset soud nejprve rozhodnout o tom, který z rodičů bude o dítě nadále pečovat. **Soud se bude muset při svém rozhodování řídit nejlepším zájmem dítěte.**

K části druhé (změna zákona o matrikách)

K bodu 1 a 3

Navrhuje se umožnění změny jména dítěte v návaznosti na jeho osvojení partnerem/partnerkou, obdobně jako je tomu u manželů.

K části třetí (změna zákona o sociálně-právní ochraně dětí)

Navrhuje se doplnit, že v případě osvojení dítěte partnera či partnerky nedochází ke zprostředkování osvojení.

K části čtvrté (účinnost)

Navrhuje se stanovit účinnost zákona tak, aby bylo možno provést předem potřebné přípravy pro jeho zavedení do praxe.

V Praze dne 9. září 2014

J. Pastuchová v.r.
J. Hamáček v.r.
J. Jermanová v.r.
J. Hnyková v.r.
J. Faltýnek v.r.
F. Vácha v.r.
S. Marková v.r.
B. Schwarz v.r.
R. Vyzula v.r.
M. Balaščíková v.r.
J. Zlatuška v.r.
M. Berdychová v.r.
S. Berkovec v.r.
M. Babiš v.r.
J. Sedláček v.r.
P. Ploc v.r.
R. Procházka v.r.
J. Černochová v.r.
M. Fichtner v.r.
R. Holeček v.r.
D. Kasal v.r.
M. Černoch v.r.
J. Farský v.r.
J. Dolejš v.r.
R. Fiala v.r.